

Ke en ay T KA-nın Monqolustanda “ bru sənəti vasitəsilə  lill rin rehabilitasiyası” adı altında təşkil etdiyi kursda m ellim kimi iştirak etdim.

Beləcə, oraları da görmüş oldum v  heç bir zaman unutmayacađım xatirələrlə geri qayıtdım.

 razisi daha çox dađlıq sahələrdən v  yaylaqlardan ibarət olan Monqolustan dəniz səviyyəsindən təxminən 1580 metr y ks klidd  yerləşir. Rusiya və  in ilə həmsərhəddir. Əhalisinin çox hissəsi monqol, qalan az bir hissəsi də qazaxlar, tuvalılar, uyđurlar, özbəklər və s. azlıqlardır.  halinin 30 %-i k  eri həyat yaşamaqdadır. Paytaxt Ulan-Batordan 40-50 km kənara  ıxsanız, yol boyunca dađların yamaclarına s p l nmis   adırları görə bilərsiniz. Hətta Őh rin mərkəzində də  adırları görmək təsadüfi hal deyil.

Belə demək olar ki, çadır turizmi əcnəbi turistlərin də diqqətini çəkməkdədir. Yaylaqlarda x susı çadırlarda turistlərə xidmət göstərilir.

3 milyon əhalisi olan bu ölkədə rəsmi statistikaya görə 65 milyon mal-qara mövcuddur. At ilxıları, qoyun-keçi s r s , iri və xırda buynuzlu mal-qara sanki yaşıl otlaqların naxıŐı kimi yaylaqlara bəzək vurur. Heyvanın bol olması səbəbi ilə, təbii ki, dəri məhsullarına v  yun məmulatlarının olduqca çox sayda  eşidl rin  rast g lm k olur. Ke i t k nd n əldə olunan keçmir n v  d nyaca məşhur parçalardan biridir. Qiyməti bir az bahalı olsa da, ipək kimi zərif v  yum saqdır. D v  t k nd n v  qoyun yunundan əldə olunan keçə məhsulları da diqqətəlayiqdir.

Söz canlılardan a ılmıŐk n, orada gördüyüm bir mənzərə m n , həqiqətən, ađır g lmis , pis təsir etmiŐdi. Belə ki, türkiyəli qardaŐlarımızla bərabər heyvan kəsim yerinə getmiŐdik. Mənə  bru sənətində istifadə etmək   n  d lazım idi. Buna görə də,  d toplamađa getmiŐdim. Bərabər getdiyimiz yoldaŐlar isə qurbanlıq bir heyvana baxmaq istəyirdilər. K simxanaya daxil olanda onların heyvanları necə k sdikl rin  diqqət yetirdim. Gördüm ki, heyvanların boynunun arxa hissəsindən ucu ŐiŐ olan bı ađı sancıb heyvanı bođazlamadan  ld r rl r. Daha sonra dərisini soyurlar. Heyvan bođazlanmadıđı   n qanı  l  axmır. Onsuz da qibl y  tutmaq kimi bir adətləri də yoxdur. D v l ri isə baŐına zərbə vuraraq  ld r rl r. Heyvanların acı i ində necə də hay-k y saldıđını orada gördüm. Bir müsəlman olaraq heyvanlara qarŐı duyduđum h ssasiyy t v  mərhəmət səbəbi ilə k vr ldim.

İqlimin s rt olması ilə əlaqədar çox az miqdarda meyvə-tərəvəz tapılır. Meyvələr daha çox  ind n gətirilir. Torpaqlarının çox hissəsi əkinə  lverissizdir. Yeraltı mədənlərdən çıxardıqları daş k m r sayəsində milli gəlir əldə edirlər.

Köhnə Sovet dövrünün bir çox əlamətlərini o cəmiyyətdə görmək olar. İnsanları mədəni, müasir g r n şd dir. Oxuma v  yazma da yüksək səviyyədədir. Şəhərdə Sovetd n qalma trolleybuslar işləyir. Sovet rejiminin bütün ölkələrdə dərin iz saldıđı alkoqol alud çiliyi orada da  z n  göstərir. Yaşayış binalarının ortasında yerləşən parklarda v  bina  nl rində bu cür insanları rahatlıqla görmək olar.  zl ri bunu belə etiraf etdilər: “Bizim  z milli i kimiz olan “qımız” ( iy at s d ) var idi, onu i erdik. Ancaq Sovet rejimi bizi spirtli i kiy   yr şdirdi”.

Monqolların  z ənənəvi geyimləri olsa da, hər zaman belə geyinmirl r. Bəzi əlamətdar günlərdə milli geyimlərini geyinirlər.

Xanımların geyimlərində Avropa və  inin təsirini görmək olar. Amma çox maraqlısı budur ki, ictimai yerdə  l- l  tutuşan, avropasayađı “mədəniyyət”  b r n n gənclik hələlik orada peyda olmayıb. Bu da onların ənənələrini qoruyub saxlaması ilə əlaqəlidir.

Ana müqəddəs sayıldıđı   n bu cəmiyyətdə qadın h rm t layiq yer tutur. Qadınlar cəmiyyətdə aparıcı rol oynayırlar. Qız uşaqlarını çox sevirlər. Cəmiyyətdəki qızların sayca  oxluđu bunu deməyə əsas verir.

İnanc cəhətdən Tibet buddizmi v  şamanizm  inanırlar. Buddist məbədləri geniş məkanlarda v  yüksək yerlərdə yerləşir. Buddist rahiblər  zl rin  görə bir sistem qurublar, yaxşı şəraitdə yaşayırlar. Qədimdə t rki-dünya olan, inziva həyatı yaşayan rahiblər indi evl nir, lüks maşınlar və bir sıra dünyəvi işlərə böyük meyl göstərirlər. Ateizm səbəbi ilə dinsiz olanlar da çoxdur (30%). Müsəlmanlar sayca olduqca azlıq təşkil etməkdədirlər (təxminən 3%). Xristianlıđın t bliđi isə yüksək səviyyədə davam edir. Ulan-Batorda cəmi iki yerdə c m  namazı qılınır. İki də Türkiyənin din xidmətləri m şavirliyinin təşkil etdiyi yerl rdir. Ərəblərin tikdirdiyi məscid isə oradakı cavabdeh şəxslərin m suliy tsizliyi nəticəsində yarımçıq qalıb.

Qədim türklər v  qazaxlar İslam dininə qulluq edirdilər. Onlar da Sovetin təsiri ilə dinlərini unudublar. Mərasimə g l n din adamlarının oxuduqları qədər din anlayışları var. Hal-hazırda Türkiyədən ora gedən din xadimlərinin səyi nəticəsində yenidən dinlərini öyrənməyə

bařlayıblar.

(ardı g l n sayımızda)